

Стандардизација у Републици Српској

Бања Лука, 25.05.2010. године

Аутори: мр Петар Милашиновић, дипл. инж.
Драго Бијелић, дипл. инж.

1

Циљ презентације

Упознавање представника министарстава и управних организација Владе Републике Српске са стањем стандардизације у Републици Српској са жељом да и они промовишу коришћење стандарда у свом пословном окружењу.

2

Дефиниције

- **Стандард** је документ
  - утврђен консензусом,
  - донијело га је признато тијело,
  - за општу и виšekратну употребу,
  - утврђује правила, смјернице или карактеристике,
  - ради постизања оптималног нивоа уређености у одређеној области.
- **Хармонизовани европски стандард** је техничка спецификација
  - коју је усвојила нека од европских организација за стандардизацију (CEN, CENELEC, ETSI),
  - разрађен у оквиру мандата датог од стране Европске комисије,
  - служи као подршка испуњавању основних захтјева прописаних директивама новог приступа.

3

- **Стандардизација** је дјелатност
  - успостављања одредаба, за општу и виšekратну употребу,
  - које се односе на постојеће или могуће проблеме,
  - ради постизања оптималног степена уређености у датом подручју.
- **Пропис** је документ
  - који садржи обавезујућа правила,
  - доноси га надлежно тијело,
  - служи за имплементацију (примјену) закона.
- **Технички пропис** је пропис
  - у којем су технички захтјеви дати непосредно,
  - или упућивањем на стандард, техничку спецификацију или упутство за праксу,
  - или укључивањем садржаја тих докумената.

4

Најзначајнији међународни и национални стандарди

- **Међународни стандарди:**
  - 1) ISO - International Organization for Standardization
  - 2) IEC - International Electrotechnical Commission
  - 3) IEEE - Institute of Electrical and Electronics Engineers
- **Национални и ентитетски стандарди:**
  - 1) BAS - босанскохерцеговачки стандард
  - 2) CPC - стандард Републике Српске
  - 3) JUS - југословенски стандард
  - 4) SRPS - стандард Републике Србије
  - 5) HN - стандард Републике Хрватске
  - 6) DIN - њемачки стандард
  - 7) ANSI - амерички стандард
  - 8) AFNOR - француски стандард
  - 9) ГОСТ - руски стандард

5

- **Међународне организације за стандардизацију** су организације за стандардизацију у које се може учланили одговарајуће државно тијело сваке земље:

ISO - међународна организација за стандардизацију
IEC - међународна електротехничка комисија
ITU - међународни савез за телекомуникације

- **Европске организације за стандардизацију** су организације за стандардизацију у које се могу учланили одговарајућа државна тијела из европских држава:

CEN - европски комитет за стандардизацију
CENELEC - европски комитет за стандардизацију у електротехници
ETSI - европски Институт за стандарде у области телекомуникација

6

Десет разлога за коришћење стандарда

- 1) Стандарди олакшавају трговину;
(обезбеђују слободан проток роба, тј. уклањају техничке баријере у трговини);
- 2) Стандарди помажу развој осигуравајући једнаке могућности;
(важан извор технолошког знања за државе у развоју);
- 3) Стандарди чине свијет сигурнијим;
(коришћење стандарда осигурава да производи служе својој сврси и смањује опасност);
- 4) Стандарди упућују и сертификарају квалитет пословања;
(чине мјерљивим квалитет пословања);
- 5) Стандарди стварају здраву околину и околину за здравље;
(Стандарди уређују све од сигурности хране, вода, медицинских уређаја, до примјене хигијенских начела за све);

7

- 6) Стандарди се брину за купце;
(ослонац у питањима квалитета, сигурности и удобности);
- 7) Стандарди подстичу размјену технологија и иновација;
(стандарди зближавају свијет кроз глобалну примјену нових технологија и знања);
- 8) Стандарди помажу да се савладају културне и језичке разлике;
(свијет не говори истим језиком па стандарди помажу да се избјегну забуне);
- 9) Стандарди помажу ширењу знања путем информацијске и комуникацијске технологије;
(стандарди играју важну улогу у компатибилности и замјенивости на свим нивоима информацијско-комуникацијске технологије);
- 10) Стандарди омогућавају проналажење информација;
(постоје стандарди за додјелљивање јединственог и трајног идентификатора за књиге, часописе, музичка дјела итд.)

8

Стандарди се користе за:

- 1) Оцјењивање усаглашености у **нерегулисано подручју** (подручје дефинисано стандардима);
  - 2) Стварање претпоставки о усаглашености са прописима у **регулисано подручју** (подручје дефинисано прописима).
- Стандардизација у Републици Српској је интегрални дио јединственог система стандардизације у Босни и Херцеговини.
  - Јединствен систем стандардизације у Босни и Херцеговини уређен је законима Босне и Херцеговине и Републике Српске.

9

Законски основ стандардизације у Републици Српској

- 1) Закон о стандардизацији Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине", бр. 19/01);
- 2) Закон о стандардизацији у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", бр. 13/02);
- 3) Закон о републичкој управи („Службени гласник Републике Српске“ бр. 118/08 и 11/09).

Ови закони обезбеђују изградњу европског модела стандардизације у БиХ и РС.

10

Субјекти стандардизације у Републици Српској

- 1) **Републички завод за стандардизацију и метрологију**;
(Републичка управна организација у саставу Министарства индустрије, енергетике и рударства - "Закон о републичкој управи", Службени гласник РС, бр. 118/08 и 11/09, чл. 39.)
  - Комисија за стандардизацију Републике Српске;
- 2) **Институт за стандардизацију Босне и Херцеговине**;
(Самостална управна организација - "Закон о измјенама и допунама Закона о министарствима и другим органима управе БиХ", Службени гласник БиХ, бр. 103/09, чл. 6.)
  - Савјет за стандардизацију Босне и Херцеговине.

11

Основне заинтересоване стране стандардизације у ЕУ и БиХ

- 1) **економски оператери** (привреда и остали субјекти: лабораторије, институти, универзитети итд.);
- 2) **владин сектор** (надлежна министарства и други државни органи);
- 3) **невладин сектор** (удружење за заштиту потрошача, удружење инжењера и техничара итд.) - углавном са скромним доприносом у БиХ.

12

Принципи стандардизације у ЕУ и БиХ

- 1) добровољно учешће свих заинтересованих страна при припреми и доношењу стандарда;
- 2) добровољна примјена и коришћење стандарда;
- 3) консензус при доношењу;
- 4) приоритет заједничких интереса над појединачним интересима;
- 5) транспарентност у припреми и доношењу стандарда;
- 6) доступност стандарда јавности;
- 7) међусобна усаглашеност стандарда;
- 8) поштовање достигнутог стања технике и
- 9) поштовање правила међународних и европских организација за стандардизацију.

13

Модел стандардизације у БиХ и РС до 1992. год. и данас

• До 1992 године:

- држава, одн. Савезни завод за стандардизацију (СЗС) је предлагао и доносио стандарде;
- СЗС је доносио JUS стандарде;
- углавном су доношени аутентични JUS стандарди, а само у мањем броју су преузимани међународни (ISO) и европски (EN) стандарди;

• Данас - европски модел:

- заинтересоване стране предлажу доношење BAS стандарда;
- Институт за стандардизацију БиХ доноси BAS стандарде (тијела за стандардизацију су само сервис заинтересованих страна);
- аутентичних BAS стандарда је мањи број, док се BAS стандарди доносе углавном преузимањем европских (EN) или међународних (ISO) стандарда (преузето преко 16000 стандарда);

14

- сви JUS-еви су доношени на службеним језицима у СФРЈ;
- већина стандарда је била са обавезујућом или дјелимично-обавезујућом примјеном;

- само мали број BAS стандарда је преузето методом превода (углавном су на енглеском језику);
- сви BAS стандарди су са добровољном примјеном.

Заједничко за оба модела је:

- Стандарди имају статус интелектуалне својине и забрањено је њихово неовлаштено умножавање и дистрибуција другим корисницима, без изричитог одобрења аутора.
- Заштита ауторских права, на многим нивоима, је основа за одрживост система међународне стандардизације.

15

Политика стандардизације у РС

(усвојена од стране Владе РС у октобру 2006. год.)

- да БиХ и РС редовно и благовремено преузима хармонизоване EN стандарде, као и најмање 80% свих EN стандарда;
- да Институт за стандардизацију БиХ обезбиди (донесе) бар 10% BAS стандарда на службеним језицима у БиХ;
- да су језици народа у БиХ равноправни при доношењу BAS стандарда (доношење BAS стандарда и на српском језику);
- да домаћи, европски и међународни стандарди буду што лакше доступни свим заинтересованим субјектима у РС и БиХ и да буду имплементирани у максимално могућој мјери;
- да Републички завод располаже са комплетном стандардотеком BAS стандарда.

16

Основне надлежности Републичког завода у области стандардизације

- помоћ свим заинтересованим странама у имплементацији стандарда;
- пружање информација и едукација из области стандардизације;
- доношење стандарда Републике Српске, тј. СРС стандарда.

17

Када Република Српска доноси стандард ?

Члан 11., тачка 5. Закона о стандардизацији БиХ гласи:

"Уколико не постоји интерес Босне и Херцеговине за одређени стандард чије доношење предлаже један ентитет, тај ентитет може покренути процедуру доношења тог стандарда у форми покрајинског стандарда".

НАПОМЕНА:

- Савјет за стандардизацију Босне и Херцеговине утврђује постојање интереса Босне и Херцеговине за доношење стандарда.
- До сада није било поднесених иницијатива Републичком заводу за доношење СРС стандарда.

18

Обавезност примјене стандарда у БиХ и РС

- 31.12.2003. год. престали су да се употребљавају JUS стандарди а обавезујући су за примјену само JUS стандарди који су утврђени још и данас важећим прописима из бивше СФРЈ (око 270 прописа тј. неколико хиљада JUS-ева).
- Обавезно се примјењују само BAS стандарди чија је примјена утврђена важећим прописом БиХ или РС.

19

Међународна сарадња Републичког завода

- Републички завод међународну сарадњу остварује преко Института за стандардизацију Босне и Херцеговине.
- Републички завод има потписан Уговор о пословно-техничкој сарадњи са Институтом за стандардизацију Србије:
  - сарадња око успостављања стандардотеке;
  - набавка стандарда на српском језику;
  - размјена информација.

20

Чиме располаже Републички завод

- комплетном стандардотеком JUS, SCGS SRPS стандарда на српском језику (14797 стандарда, од којих су значајан дио EN стандарди преузети методом превода);
- регистрима BAS, SRPS, HN, румунских и осталих стандарда;
- преводима око 50 европских директива, међу којима и свих директива Новог приступа;

21

- комплетном базом службених гласника Републике Српске и Босне и Херцеговине на папирном и електронском медију;
- различитим регистрима везаним за стандардизацију, техничке прописе, акредитовање, оцењивање усклађености и др.;
- стручном литературом из области стандардизације, метрологије, заштите интелектуалне својине и других области инфраструктуре квалитета.

22

Партиципација РС у систему стандардизације БиХ

- врло коректна сарадња Републичког завода и Института за стандардизацију БиХ;
- више од 1/3 чланова Савјета за стандардизацију је из РС;
- партиципација представника РС у свим законом прописаним комисијама Савјета за стандардизацију БиХ;
- партиципација представника заинтересованих страна из РС у Техничким комитетима Института за стандардизацију БиХ;
- учешће представника Републичког завода, односно Републике Српске у пројектима из области стандардизације у БиХ;

23

Шта нуди Републички завод

- стручну помоћ свим заинтересованим странама за идентификацију актуелних BAS и других стандарда за сва подручја стандардизације;
- стручну помоћ при примјени актуелних BAS и других стандарда;
- увид у текст стандарда на српском језику и осталих стандарда којима располаже Републички завод.
- увид у све регистре којима располаже Републички завод;
- посебне едукације из области стандардизације према потребама корисника;
- пружање свих информација везаних за област стандардизације;

НАПОМЕНА:

- све услуге Републичког завода су бесплатне;
- сви увиди се обављају у просторијама или на веб страници Републичког завода: www.rzsm.org

24

Споразум о пословно-техничкој сарадњи између Републичког завода и Института за стандардизацију БиХ

- Циљ споразума: потпуна имплементација закона из области стандардизације и приближавање BAS стандарда заинтересованим странама.
- Споразум треба да обезбиједи:
  - формирање стандардотеке BAS стандарда у Републичком заводу, тј. пружање на увид BAS стандарда свим заинтересованим;
  - могућност продаје BAS стандарда у име Института за стандардизацију БиХ;
  - приступ Републичког завода свим релевантним базама Института за стандардизацију БиХ.

НАПОМЕНА: Разговори о споразуму су у току и исти је упућен Савету за стандардизацију БиХ на разматрање.

25

Основни проблеми у области стандардизације

- недовољна заинтересованост привредних и других субјеката за развој стандардизације и примјену стандарда;
- недовољна пословна свијест о користима које доноси примјена стандарда;
- значајно непоштовање важећих техничких прописа и тренутно обавезујућих стандарда;
- недостатак Политике стандардизације у БиХ;
- нерасполагање базом BAS стандарда и немогућност њихове продаје;
- недостатак неопходних људских, материјалних и других ресурса;

26

Планови Републичког завода

- обезбјеђење недостајућих ресурса;
- потписивање Споразума о пословно техничкој сарадњи са Институтом за стандардизацију БиХ;
- јачање сарадње са Институтом за стандардизацију БиХ и другим заинтересованим субјектима;
- јачање промовисања и примјене BAS и других стандарда.

27

Начин комуникације са Републичким заводом

- 1) званичном поштом:
Републички завод за стандардизацију и метрологију
ул. Радоја Домановића 26
78000 Бања Лука
- 2) телефоном: 051/219-545
- 3) факсом: 051/219-515
- 4) е-маил: rzsm@blic.net
- 5) преко веб стране: www.rzsm.org

28

Закључак

- Стандардизација у Републици Српској је интегрални дио јединственог система стандардизације у БиХ;
- Недовољан интерес субјеката за развој стандардизације и имплементацију BAS стандарда;
- Републички завод ће и даље радити на потпуној имплементацији важећих закона и усвојене политике стандардизације Републике Српске, у складу са својим надлежностима, расположивим ресурсима и одређењем да BAS и други стандарди буду што доступнији корисницима.

29

Хвала Вам на пажњи !

30